

на «біфуркаційній природі інституційних змін перехідних систем як складного процесу системних взаємодій, що виникають під впливом зовнішніх і внутрішніх флуктуацій (збурень) і приводять інституціональну систему в точку біфуркації – існування декількох можливих траєкторій її подальшого розвитку в умовах перебування системи в нестійкому стані» [5].

Правовий аналіз статусу дітей загалом мав би ґрунтуватись на сталій категоріальності, оскільки дитинство характерне для будь-якого суспільства і здавалось би захист дитини вже принаймні століття виступає основою державного забезпечення. Однак сучасні глобальні виклики змінюють навколишнє середовище, в якому перебуває дитина, тому встановлюють потребу переосмислення чинного законодавства.

Синергетичний підхід надає можливість гіпотетично передбачати майбутню правову реальність, яка може змінюватися або потребувати таких змін залежно від сили впливу певних чинників, загроз та ризиків, які на сучасному етапі передбачити важко.

Ставлення до дітей в епоху глобалізації та відповідні суспільні відносини потребують особливого правового регулювання для убезпечення цієї групи суб'єктів права від негативних можливих загроз. Однак проблема полягає в тому, що безпосередньо право не готове до зміни соціальної реальності, повільно реагує на новітні виклики. Якщо говорити в широкому розумінні, без акценту на певну державу, то в суспільстві відсутні відповіді на глобальні трансформаційні зміни, тому на міжнародному рівні питання репродуктивних технологій, сурогатного материнства, освітніх трансформацій, зміни сімейних ролей та функцій тощо тільки дебатуються, не розроблено чіткого стандартного правового регулювання, апробованого часом.

Держави залишаються з викликами, пов'язаними з глобалізацією, сам на сам, тому по-різному розуміють проблему статусу дітей в сучасних умовах. Як наслідок, формуються різні ідеологічні стратегії правового розвитку, які коливаються від повної заборони певних новітніх явищ до їх легалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білорус О. Г. Ноосферні концепції та стратегії глобального конвергентно-синергетичного співрозвитку у XXI столітті *Фінанси України*. 2019. № 11. С. 125-128.
2. Воронкова В. Г. Теоретико-методологічні засади розвитку сучасного соціуму в контексті синергетичної глобалізації. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2012. Вип. 50. С. 21–35.
3. Смазнова І. С. Синергетична ефективність парності агресії і толерантності *Правова держава*. 2019. № 35. С. 16-24.
4. Матяшовська Р.Ю. Гарантії прав осіб дошкільного віку в глобалізаційному суспільстві. Дис. на здобут. ступ. докт. філос. за спец. 081 – Право – Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2019.
5. Суліма Є. М. Глобальний соціальний порядок постіндустріалізму: монографія. Вид. 2-е, допов. Київ: Генеза, 2004. 336 с.

Р.Т. Журавський

Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
Магістрант спеціальності 081 «Право»

ФОРМОЗМІСТОВНИЙ ХАРАКТЕР СТРУКТУРИ ДЕВІАНТНОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ

У перехідному, кризовому суспільстві, з “пережитками тоталітаризму”, як свідчать наукові дослідження, традиційна, ментально структурована логіка ідентифікації та легітимізації національної, правової культури, як правило, нема. Вона комунікативно заміщена постідеологічно опосередкованою (за традиційною радянською ідеологією) штучною логікою створення колективних правових міфологем та ідеологем нементального змісту щодо вироблення не правокультурного, а комунікативно-ідеологічного дослідження і кореляції девіацій різних типів та форм [1, с.39-41]. Не випадково, девіаційними явищами за радянських (пострадянських) часів нерідко ставали проблеми національні або за своєю формою, або за змістом.

На нашу думку, при дослідженні цього феномена необхідно враховувати сутнісні особливості, специфіку та відмінності девіантної правосвідомості від природної, яка має ментальний зміст у відповідному нормотворенні та норморозвитку як поліфункціональна структура, репрезентуючи не лінійну, а ситуативну, маргінальну форму свого розв'язання у змісті, як правило, маргінального правового соціуму, з його соціальними патологіями, соціопатіями, світоглядно-аксіологічними девіаціями та викривленнями. Існують аргументовні теоретичні підстави стверджувати, що у формозмісті девіантної правосвідомості у феномені “форми” відбивається еволюційний (нелінійний), а у феномені “змісту” історичний (лінійний) розвиток звичайної правосвідомості [2, с.11-15].

Трансцендентно індеференціюючи потреби лінійних та нелінійних векторів спонтанного, хаотичного за сутністю праворуху за кризових часів правобуття, спадкоємність правосвідомості як підструктуро-підсистема етнотрадиції через свою соціальну активність у правотворчих процесах окреслює вектори зміни (і заміни) лінійних принципів розвитку на нелінійні, а також створює нові маргінальні правові істини та цінності.

Поліфункціональний (формозмістовний) характер структури девіантної правосвідомості змушує поставити аксіоматичне запитання про її поліфункціо-нальну роль та сутність (призначення), що, як нам видається, можна виявити та виокремити як морфологічну і композиційну її масштабність, за якої вона ідейно завершується як дієва формозмістовна якість парадигмального плану і суспільно-правове явище соціальної природи. Відповідь на поставлене запитання, мабуть, треба розпочати з того, що сучасне перехідне суспільство, яке буде (відроджує, пригадує) свою аксіологічну модель правового, ментально опосередкованого світорозуміння та відповідного правотворення, загальної світоправоорієнтації, завжди виступає складною, динамічною, відкритою, але не цілісною системою. Відсутність функціональних параметрів цілісності перехідного суспільства можна пояснити насамперед посттоталітарно-маргінальною ментальною незавершеністю онтологічного опосередкування ідеоматичного змісту світоспоглядальних орієнтацій первинних – “фізичних” об’єктів, і вторинних – “юридичних” суб’єктів правосвідомості, яка, як свідчать деякі останні дослідження, за своєю еволюційною сутністю має завжди національну, ментально структуровану природу [3, с.107-114], відповідно до якої, на наш погляд, і відбувається світоглядна диференціація та девігенція різних моделей світових традицій права, а також правосвідомості.

До числа видимих девіантних формотворень, змістотворень, станів та проявів формозмісту девіантної правосвідомості, яка типово характерна для перехідного, кризового (девіантного) суспільства і відповідної правової системи, спроможних аксіологічно окреслити концептуальне призначення ідеоматичної основи пізнавальних девіацій, їх форм, правомірно віднести різні цикли (рівні, стани) соціальної активності спадкоємності у правосвідомості, правові суперечності, правові конфліктні стани та правові конфлікти як феноменальні характеристики перехідного (девіантного) буття.

Утворюючи в такий спосіб комплекс причинно-наслідкових детермінацій і детермінант, як правило, не розв'язаних або незавершених, але таких, що розвиваються по висхідній, зумовлюючи неупереджувальну складність правових трансформацій, визначаємо розколотість, ситуаційну дезорієнтованість, аморфність і суспільну дезадаптованість правової ідіоми в загальному контексті девіацій у національній ідіомі, що лінійно не опосередковує правомірне втілення при девіантному правоздійсненні та девіантній соціалізації національної ідеї у правову ідіому як визначальну аксіологопокладальну якість права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитриенко Ю. М. «Осевое время» и правовое сознание (в контексте исследований философов права Национальной юридической академии им. Я. Мудрого). *Науково-теоретичні здобутки Слобідської України : філософія, релігія, культура*. Збірник наукових статей. Х. : Курсор, 1998. С. 39–41.
2. 2. Дмитрієнко Ю. М. Часопис «Віра і Розум» у духовному відродженні України / Ю. М. Дмитрієнко, І. В. Дмитрієнко, В. О. Чепранов, І. О. Орлов, К. М. Оробець. *Науково-теоретичні здобутки Слобідської України : про часопис «Віра і Розум», його проблематику*. Зб. наук. праць. Х. : Курсор, 1999. С. 11–15.
3. Дмитрієнко Ю. М. До питання генезису української національної самосвідомості в її спадкоємності. *Науковий вісник. Філософія*. Х.: ХДПУ ім. Г. С. Сковороди, 1998. Вип. 1. С. 107–114.